

(«te trauria de cassola si t'ho digués» (Figols, 1957); el masculí *cassol* en la nostra llengua no és més que de la franja Oest (des del Pont de Suert, per Benavarri, Maella i Gandesa fins a Tortosa);⁸ en l'Alt Aragó *kaōwélo* té gran extensió, almenys des d'Ansó⁹ («patatas y sopas hechas en el cazuelo»), fins a Gistau, passant per Bielsa, on és l'atuell on fan la mantega; mentre que allí diuen *cazuela* per al recipient on tenen l'aigua a casa per anar-ne traient amb llossa («aldóoa») per a posar-hi la llet de formatjar (1965-6). *Cassolada*. *Cassolar*. *Cassoler*. *Cassolut*. *Cassoleta* [S. XIV]; 'cocó o cadolla' a. 1645, en doc. del Capbreu de la Vall d'Assua de J. Lluís Pallarès (llegit 1959); mall. «colla de gent que es reuneixen fent la pretxa o tertúlia» (BDLC IV, 385), 'capelleta, cenacle'¹⁵ (BDLC XIII, 113); a Banyalbufar sento *kəsolə̀təs* anomenant un marisc com la pagellida o la garota (no sé si justament aquesta, 1964).

¹ Voragine volia dir, doncs, un 'casc' o *capell de ferro*; però com que també hauria servit una *cassa* o *cassó* de metall per a aqueixa tortura, això és el que entengueren els traductors, més coneixedors del català que del llatí clàssic, guiats per la semblança dels mots; l'altre manuscrit que dona una versió antiga de la traducció, B, porta, en efecte *cassó* en lloc de *cassa*. —² Encara que sorprengui la no palatalització de KA- en occità septentrional, francès central i en els Alps, no perdem de vista que no sols s'oposarien a QUA- les llengües hispàniques i les dades de glosses, sinó que els mots com el fr. *cage* o *caillou* o *caisse* o *quai* ens mostren vivament la força de la dissimilació preventiva en la palatalització dels mots en KA-. D'altra banda la ç del castellà antic *caço* no es conformaria amb una base amb oclusiva simple (KAKI- o KATI-) i les formes dialectals italianes i suïsses descarten també una base amb -KKI-. Cal una base amb -TT- geminada + palatal. —³ La semblança amb el pruss. ant. *cassoye* 'llautó' (Elbing, 526), per més que sapiguem que -oye no és rar en aquesta llengua com a terminació afegida, és ben vaga, i res no ens guia cap a suposar que en la parentela d'aquest mot pogués haver-hi alguna cosa amb -TT-: ni si hi hagués alguna relació amb el gr. *κασσιτρος* 'estany' — altra suposició problemàtica, a deixar de banda; en tot cas el lit. *kátilas* 'calderó' és un manlleu del germànic (angl. *kettle*) sense relació amb el mot prussà ni el romànic. Tampoc hem de fer cas de la pensada, que podrien suscitar les *VidesR*, que hi hagi alguna relació amb el ll. *CASSIS* 'casc', o amb l'antecedent cèltic *KASSIKO-* que li hem suposat, car no sols ho desaconsella el significat sinó que tampoc hi lliga la ss en lloc de TT. —⁴ Cf. miceni *su-za* 'figuera' < *suχja*, i el comparatiu micènic *ka-zo-e* 'pitjors' < *καχιος* < *καχιοσ-εσ*, on el cuneïforme silenciosa la -s final i on *-ki-* dona el mateix resultat *ts* (transliterat z). Queda clar, doncs, que la grafia no ens dona indicis positius que aquí hi hagués una lambda — ni tampoc que el supòsit de la lambda no sigui plausible. —⁵ Que un mot així fos

transmès pels grecs focuus, junt amb la ceràmica i la terrissa que les factories gregues del Mare Nostrium despatxaven als ibers, els oscos, els tirrens i els lígurs, és una hipòtesi almenys versemblant. I això, en passar el mot des d'ells al llatí vulgar, deixa obert un ample marge d'anomalies fonètiques, com el que ocasiona sempre la transmissió d'una llengua a l'altra, i més si és per conducte d'una tercera (minoic → paleo-grec → llengües hespèriques).⁶ Amb això tornariem en certa mesura a una idea ja vagament insinuada per Salvioni (KJRPb. IX, i, 111) i el *DGén.* de H.-Darm.-Thomas: relacionar *cassa* i afins amb el radical de *CATINUS*; ara en una forma més plausible i concreta. —⁷ El femení *çaça*, sens dubte, apareix també en aquests documents moneders: «per cresol o per *çaça* --- en cresol o en *çaça* ---» en un de 1417, *ibid.* 112.2. —⁸ D'on *cassolet*, Gandesa, *cassolò* tarrag., *cassolí* mall.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *caç* o *cas*, *cassal*, *cassada*, *cassejar*, *casser*, *casset*, *casseta*, *cassetó*, *cassetonat*, *cassó*, *cassona*, *cassonet*, *cassonat*, *cassull*, *càssera*, *casserola*, *casseroleta*, *casseroleta*, *casseroлада*, *casserina*, *escassar*, *escassadora*, *cassola*, *cassola del genoll* 'ròtula', *traure de cassola* 'treure de polleguera', *cassol*, *cassolada*, *cassolar*, *cassoler*, *cassolut*, *cassoleta*.

Cassació, V. *cassar* *Cassada*, *cassal*, V. *cassa* *Cassanell*, V. *cassanella*

CASSANELLA, 'agalla o ballaruga del roure' d'un cèlt. *KASSANĪLLĀ id., derivat del gal *KĀSSANOS* 'roure'. □ 1.ª doc.: 1456.

AlcM el cita d'un ms. d'aquesta data, el *Libre de Conexenses de spícies*; el *DAG*. «dos golls o bonyes com unes *cassanelles*» en un procés vigatà de bruixeria, de 1619. Abans de distingir-se del terme nàutic *cassanell*, degué usar-se també el femení per al bossell, ormeig de fusta de les embarcacions, *escarsanelles*, amb *es-* aglutinat de l'article, i amb *-rs-* per ultracorrecció (*escàs* < *escars*, i potser també influència d'*escarsella*): «que'l patró aja a-s-aver — en la nau — ferras e busons et *scarsanelles*» en doc. rossellonès de 1394 (Alart, *InuLC*); es diu encara *cassanella* amb aquest sentit a Vilassar, *AlcM*. En el de 'ballaruga' avui segueix usat — si bé no a Barcelona i rodalia — en quasi tot el domini del dialecte oriental, i més que en lloc a les terres d'Osona: *kəssənélə* sentit a St. Bartomeu del Grau (1935); «en un recó de carrer, quatre canalles que jugavan a *cassanelles* varen badar un pam de boca», MGenís i Aguilard, *Julita*, p. 21. Segons Griera es diria figuradament per «persona petita o bellugadissa»: el que puc confirmar és que he sentit *kəssənélə* com a nom d'un gos morenet, petit i bellugadís com una ballaruga en la zona Maresme-Selva (c. 1967, Montnegre?, Finestres?).

És ben sabut que *CĀSSANOS* (variant *KĀSSANOS*) és el nom del roure en gallo-romànic (oc. *casse*, gc. *càssou*¹ o *casse*; fr. *chêne* < *chaisne*) (cast. i arag.